

ЗАКОНИКЪ

ДАНИЙЛА ПРВОГЪ

КНЯЗА И ГОСПОДА СЛОБОДНЕ ЦРНЕ ГОРЕ И
БРДАХЪ

УСТАНОВЛЕНЪ 1855 ГОДИНЕ

НА

ЦЕТИНЪ.

У НОВОМЕ САДУ

КНИГОПЕЧАТНЯ ДР. ДАН. МЕДАКОВИЋА

1855.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE

ЂУРЂЕ

CRNOJEVIĆ

и-82/1986

K-1181/1958

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ДАНИЉЪ ПРВЫЙ

КНЯЗЪ И ГОСПОДАРЪ

СЛОБОДНЕ ЦРНЕГОРЕ И БРДАХЪ,

У согласію са главарима и старъшинами одъ све Црнегоре и Брдадахъ установлява „обштіи земальскій законикъ“ по комъ те се по садъ и за вазда у наприедъ судити Црногорцу и Брѣанину маломъ и великомъ, богатомъ и сирому, однако по разлогу, да свакій свою правиду имати може.

Стараюћи се Князь и Господаръ за сређу и благостояніе свое државе, свога народа, свое юначке браће, коя су крозь толико вѣкова проліеваюћи витежку крвь свою, сахранила свою поноситу слободу, којомъ се и данасъ поносе, жели да му любезный народъ нѣговъ, мила браћа Црногорцы и Брѣани имаду како споляшну тако и домаћу слободу, да се могу праведно съ нѣоме предъ свѣтомъ поносити.

Свакомъ добромъ брату Црногорцу и Брѣанину, быте оваи законикъ наймилии аманетъ, найвећа драгоценность, ерѣ те у нѣму и нѣиме имати емство и заштиту мирногъ живота, заштиту чести и поштенья, заштиту имућа и добра свога.

Ни една земля и држава неможе быти сређна, неможе напредовати, а неможе ни правогъ уваженія предъ свѣтомъ имати, ако нема законика, кои те свакоему понаедино и све заедно однако по правиди судити и одъ свакога напастника, и злога

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

2 CRNOJEVIĆ

нину закону слободу, такову закону слободу, такову же и одна друга слобода не може своє истиците и достойне вриедности имати.

До садъ е была Црногора а и Брда, истина слободна, али явногъ законика, кои те Црногорцу и Брѣанину слободу укрѣпити и бранити, имала нѣ, већъ е правица и судбина нѣхова само у устима владоца была.

Желеши Князь и Господаръ да се свако самовольно суђењъ укине, да се народу постоянна правица утврди, прекида по данасъ свако самовольно суђењъ, а мѣсто тога самовольнога поставля законито и праведно.

Съ отеческимъ срцемъ и душою предае Господаръ народа црногорскогъ и брдскогъ земальскій законикъ своему народу и полагае самъ свою високу заклетву, како ће подъ своимъ закрильмъ истый законикъ чувати; а главари и старѣшине народа заклиню се, да те се овогъ законика држати и да те по нѣму, како што самъ законикъ изговара, судити, а што законикъ неспоминъ, да ће праведно и по души свакоему брату Црногорцу и Брѣанину еднако судити.

Законикъ е овай штампанъ у толико комада, да га свакій Црногорацъ и Брѣанинъ имати може само кои читати уміе, и палази се кодъ Управительства на Цетинъ. Законикъ овай нека чита свакій, и кои зна, нека га покаже свакоему, кои незна, да позна како законикъ за кою сагріеху изговора и да се може одъ свою сагріеха чувати да недође подъ кастигъ.

ПРВО.

Свакій Црногораць и Брѣанинь еднакъ в предь судомь.

ДРУГО.

Свакомь Црногорцу и Брѣанишу по насліеѣной и до садь сачуваной слободи остае и по данась и у наприедь, честь, и муѣ, животь и слобода пѣгова обезбѣѣна, ниѣти може и едань Црногораць ниѣти Брѣанинь ниѣти судь праведноме брату Црногорцу и Брѣанишу у ове светинь дирати.

ТРЕЋЕ.

Князь како данась тако и у будуѣе за вазда као Господарь наше земль остае неприкосновено лице, као светиня свакомь Црногорцу и Брѣанишу, и као таковога дужань в свакій Црногораць и Брѣанинь почитовати и о нѣму ниѣшта злога неговорити, ниѣти кога противь пѣга и зашто наговарати.

ЧЕТВРТО.

Кои ли бы се Црногораць или Брѣанинь усудио личность или достоинство княза вриѣѣати, бы ѣе исто онако кастигать како и они, кои самовольно чоека убиѣ.

ПЕТО.

Князь како Господарь наше земль, коему се све смртне пресуде, кое бы врховни судь пресудио, подпосити имаю, има право и власть помплованія діелити.

ШЕСТО.

Судци, кадъ съде на свое мѣсто судити, ствари по њиховоме разуму и разсуђиваню разбирати, треба најпріе да се спомену што су они гласомъ народа по вољи Божіој за судце и управитељ постављени да могу по правци и по души судити, и свакій судаць треба да назн на свой учинѣни завѣтъ и заклетву да непреступи или по хайтеру суди, него по правци маломе и великоме. Судцы треба да слушаю едне пакъ и друге стране разлоге редомъ и недопуштати прсте или ріечи довуціе, да еданъ другоме у ріечи улази и прекида говоръ, него кадъ првый изговори, нека други почне говорити и нека обоица говоре безъ ипада и вике како може свакій судаць њихове разлоге разумѣти, а же потреба буде коега и пришитати да опетъ каже што не првый путъ чисто изговоріо, или да не што заборавіо казати, то нека еданъ судаць пита, а не свиколицы, и пошто обіе стране на пуну волю изговоре свеколикѣ свое разлоге, тада нека се уклоне да се учини судцыма мѣсто слободно, да и они могу све по реду чисто разабрати и пресуду праведно по начину учинити, коя те се давати ономе, коѣму се пристояло буде, а иста пресуда има се у судејскій записникъ ставити, да се зна како е осуђено и кадъ е осуђено.

СЕДМО.

Ако кои судаць зачне кога у суду бранити, немогутъ доказати разлога и правце за чега га брани неразбирајући мысли свое дружине, него да се само пѣгова ріечь брзи, а не другога, кои праведніе мысли имаде, такви отвора и каже да е хайтерія и митникъ и смутитель суда, а не истинитый судаць и правитель народа; зато има не само быти прогнанъ изъ суда и лишенъ вѣчно сваке главарске чести и поштена, него и

субвише подложанъ е да плати сто и двадесетъ таліера глобе. Исто тако и они, кои за мито или пріятељскій хайтеръ или по своему неразуму икакове тайне открио и казао буде што управителство за обштенародну користъ чини, или говори потайно или скривено; еръ ни едно дѣло неможе напредовати пожеланимъ путемъ, кадъ се међу дружиномъ издѣйникъ и ухода находитъ.

ОСМО.

Ако се нађе да кои судѣцъ заште или узме и одъ кога мита навлаштито за оправдати кривца, а окривити правога чоега, такови да се има изъ суда прогнати и глобити са стотину и двадесетъ таліера.

ДЕВЕТО.

Кои чоекъ по данасъ обѣта или даде коему судцу мита и ако се то дознаде, неће требати ништа далъ изтраживати, него ће онъ самъ себе тиѣмъ митомъ открыти и казати да нема правде и разлога, супротъ онога съ коимъ се хоће предъ судомъ правдати и зато има бити осуђенъ како кривацъ подъ затворъ у тавницу, да стои за свакій цекинъ неђелю дана, а то мито да пође у обштенародну касу.

ДЕСЕТО.

Сокъ, кои насочи судца митника, добиће награде педесетъ таліера; а овіе педесетъ таліера треба узети у судца митника и поступати съ њиме онако, како што осмо правило овогъ законика изговора.

REGIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

4 CRNOJEVIĆ

ЄДНАЕСТО.

Кадъ судцы не бы єднаке вошь и согласія были сврху кое ствари, кою бы кѣли судити, него єданъ овако а други онако рассуѣвати, онда у такову згону, ѣе буде вышій брой судаца, остае якость разлога на нѣихову страну, али да по души реку, да они то безъ свакога мита и хайтера своимъ разумомъ познаю да є праведно како говоре.

ДВАНАЕСТО.

Ако бы кои судаць или главарь заметнуо немирь или смутно међу дружиномъ, такови да се нетрши, веѣъ да се однушти, а другога на мѣсто нѣгово доброгъ и поштеногъ и у дружину погодногъ чоека нека власть стави. Исто тако валя однуштити непослушна или лѣнлива и безбрижна судца и главара и старѣшину.

ТРИНАЕСТО.

Будути како судцы и управители, тако и остали кметови на обштенародный трошакъ поставлѣши єсу, да непазе и неработаю друго него земальске после и по начину да испуњаваю свою дужность, како те быти у земљи миръ и тишина боля, по чему неможе быти ни єданъ слободанъ ходити за своіема послима дома, или на свое путове и трговицу, него стаяти до уреченога времена на службу земальску вѣрно како су на то и поставлѣши.

ЧЕТРНАЕСТО.

Свакій малій и великій Дрпогораць и Брѣанинъ остае у дужности добре и поштене судце и остае главаре и старѣшине

слушати, почитовати и любити и сваку честь имъ указывати; ако ли се кои шађе да речене судце и старвшине обезчести и осрамоти, то ње тай бити оглобавиъ са талиера дасеть; ако ли не бы имао да плати, онда га треба кастигати тавницомъ.

ПЕТНАЕСТО.

Ако ли кои судаць или главаръ или старвшина осрамоти Црногорца или Брѣанина, тай да плати талиера двадесеть.

ШЕСТНАЕСТО.

Свазій издайникъ отечества нашега и наше браће, кои бы са неприятельима нашиема договора имао, да зло нашој земљи учини, или да народъ помутити узхође или мутити почне, такови ће бити одма, докъ се предъ два доставърна свѣдока докаже, огиѣмъ изъ пушака разнешень.

СЕДАМНАЕСТО.

Оваковогъ издайника и крвника отечества нашега може и найкрањи Црногораць и Брѣанинъ убити, докъ чуе да є издайникъ и да га наша земальска власть гони; кои ли бы овогъ издайника таю или неказао или неубио пошто чуе и разуміе да є издайникъ, тога треба исто како и издайника ѡратъ и кастигати.

ОСАМНАЕСТО.

У вриеме войше кадъ бы неприятель одъ кое му драго стране на нашу землю ударіо, дужанъ є одма свакиј Црногораць и Брѣанинъ, докъ чуе да свое отечество бранити треба, устати на оружіе и ићи противъ неприятеля и крвника нашега

отечества и наше слободе; ако ли бы се нашао кои Црногорацъ или Брѣанинъ, или кое племе или село или братство да непође противъ нашегъ общегъ непріятеля, свакоему такому нехатнику за свое отечество и страшивицы, има се одувети оружје и да га выше нигда за живота свога посити несмје и да поштена међу осталиема Црногорцыма и Брѣанима нигда имати неможе, а преко свега треба му припасати опрегачу женску, да се зна да мушкогъ срца нема.

ДЕВЕТНАЕСТО.

Свакій войвода или главаръ или старъшина у своему племени, или у покраиши, дужанъ є одма, докъ чує да опасность нашей земли съ кое гођь стране прієти, народъ свой одма на войну позвати, предъ шимъ ходити на оно мѣсто, ђе бы опасность нашему отечеству была; кои ли не бы пошао или народъ не бы позвао, такови се има како издайникъ своего отечества осудити на смръть.

ДВАДЕСЕТО.

Ако бы се одъ земаљске власти или главари или судицы или старъшине или перяицы послали у кое племе или село да кривца ватаю, а шађе се кои да кривца брани, то ови люди одъ власти послати имаду мотъ и истога бранителя, кои кривца брани, уватити и суду предати.

ДВАДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы се кои усудио дѣи оружје на ове одъ суда и власти послате люди, кои имаю кривца уватити, то ови одъ

суда и земальске власти послати люди имаду моѣ таковога бранителя и смутителя мира и порядка земальскога на мѣсту убити, ако онъ не бы одма оружіе положио и своевольно се власти предао.

ДВАДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои ли бы кривога Црногорца или Брѣанина, кадъ га власть оне да увати, коимъ гоѣ начиномъ пропуштио да утече, такови да ону сагріеху или кастигомъ или животомъ плати, на кою бы се кривацъ што утече осудіо.

ДВАДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

И ови люди одъ власти послати треба да се узму на умъ и да назе да не бы чоека на правду Божию убили, еръ и они, ако зло безъ нужде учине, по закону не суду одговарати.

ДВАДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

За одржати са пограничніема државама миръ и тишину, кое приноси узаймну користъ и среѣу и нашој држави, забрањено се како краѣа, тако и свако преступленіе мало и велико а исто тако и четовањъ у вріеме мира то естъ када рата нема.

ДВАДЕСЕТЪ ПЕТО.

За сваку овакову сагріеху у пограничној земљи учинѣну бы те сваки Црногорацъ и Брѣанинъ исто онако кастигати, као кадъ своему брату Црногорцу или Брѣанину учини.

BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

6 CRNOJEVIĆ

ДВАДЕСЕТЪ ШЕСТО.

У вриеме мира и ввре несміе се у турску землю, коя са нашомъ земљомъ граничи, четомъ ићи и пліенъ берати, ерѣ же се пліенъ судомъ повратити ономе, чій буде, а кривацъ же быти судомъ кастигати.

ДВАДЕСЕТЪ СЕДМО.

Да бы се миръ и поредакъ и единство у народу одржало и да нема међусобногъ крвопролиѣа, за онога злочинца быо Црногорацъ или Брѣанинъ, кои безъ кривице и безъ нужде, већъ одъ силе и опачине убіе брата Црногорца или Брѣанина, такови убоица неможе се никаковимъ благомъ одкупити, већъ ако се ухвати да буде огнѣмъ изъ пушака разнешенъ.

ДВАДЕСЕТЪ ОСМО.

Ако ли бы убоица изъ ове земљъ утекао, то се има діо нѣговъ одъ куће и одъ банштине и одъ свега што на нѣговъ діо доходи, узети за земаљску глобу, и све новце одъ ове глобе положити у земаљску касу.

ДВАДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Таковий убоица и земаљскій неприѣтель и крвникъ да нигда у нашої земљи повратка имати неможе; кои ли бы Црногорацъ или Брѣанинъ тога злочинца приміо или браніо или таіо и неухватио, пошто чуе и разуміе злочинство што е учиіо, таковога едначо терати и кастигати како и самогъ убоицу,

будући се изговъ другъ и бранитель показао. Оваковимъ начиномъ зли люди, неимаюћи бранителя, неће имати снаге злочинити како су се научили, а бранительи неке злочинца бранити, када за њихъ стану плаћати и суду одговарати.

ТРИДЕСЕТО.

Ови рукоставникъ, а исто тако и бранитель изговъ, ако бы се икадъ и у коему драго мѣсто уватити или убити могао, то да га најбранѣи Црногорацъ или Брѣанинъ еднако убити може, колико и они, коему е онъ брата убио, и тако да се пребије еданъ за другога, а правѣи да неможе мѣсто кривца плаћати.

ТРИДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако кои пушкомъ или пожемъ рани кога у свађи, када се ишадомъ или свађома око чега заваде; то да се доведу предъ судъ и судъ съ почетка да разбере све по реду, кои е почео свађу и ишадъ, за коју ли стваръ и нужду и кои е започео прѣвѣи бой чинити и оружје прихватати кротиву своѣга брата Црногорца или Брѣанина. Тако даклеъ познавши све како е било, у колико се кои у кривиды находѣо, кметовати рану спрямъ часа буде праведно, разбираюћи и остале одъ едногъ или обоице учинѣне сагрѣхе, поставити кастигъ ѣе се пристояло буде и да се стави у тавницу или да плати земальску глобу, како судъ за право шаѣ.

ТРИДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои Црногорацъ или Брѣанинъ оружјемъ или дрвомъ

рани на правду Божию кога одъ силе и опачине да се юнакъ назове, ње прилике и потребе одъ юнаштва ние, на таковога да се рана и глоба двоструко суди.

ТРИДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако ли бы кои Црногораць или Брѣанинъ хотимице ранио Црногорца или Брѣанина, те остане сакать у руку или ногу, тай да плати талиера стотину; ако ли е неотице онда талиера педесеть; ако сломие главу или избие око отимице, талиера шестдесеть; ако ли неотице онда талиера тридесеть. А виданъ како за оно одъ силе тако и за ово неотице, треба да плати оши, кои е кривъ.

ТРИДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако пакъ кои удари брата Црногорца или Брѣанина погомъ или kamiшемъ и рани на правду Божию, такови да плати за они удараць цекина педесеть; ако ли га они у они истый махъ и у оной лютини убие, пошто буде ударенъ, за нѣга да поговора ние, колико ни за лунежа кои у крађу погине.

ТРИДЕСЕТЪ ПЕТО.

Ако ли га ови, што е ударенъ, убие послѣ едногъ сата или други данъ, пошто е веъ ударенъ, онда те бити кастигать исто како и они, кои самовольно чоека убие.

ТРИДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако ли се догоди да е еданъ хотіо другогъ ударити, а овај удари почетника пріе, то онда еданъ другомъ ніе ништа дужанъ; зашто они, кои е хотіо ударити, а ударіо ніе, толико е кривъ као да е и учиніо, ерѣ да е могао, бы га и ударіо.

ТРИДЕСЕТЪ СЕДМО.

Могло бы се догодити да се коме пушка омакне или коимъ другимъ начиномъ да нектеби чоека рани или убіе, како се то на многа мѣста догађало, но таково неотице учинѣно зло треба судомъ смирити колико се лакше може; ако ли буде ранѣнъ, то да они, кои е неотице зло учиніо, плати трошакъ око виданя; ако ли оштети главу, око, ногу или руку, онда судити онако како што тридесетъ трѣће правило изговара.

ТРИДЕСЕТЪ ОСМО.

Ако кои убіе чоека напастника врху себе бранећи се и заклинајући га да се одъ нѣга прође, а онъ неуступи, него преко тога погине, за тога поговора нема, зашто е речено да се такви напастникъ може убити, а да се суду ништа неоговара.

ТРИДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Како Црногорцы и Брђани имаду обичай чинити освету не само на кривцу и на крвику, већъ и на правомъ брату нѣ-

говомъ, то се таква освета по данасъ строго забранено, и кои бы правоъ чоека убіо, бы те осуђенъ на смръть. Само крвника, коєга и самъ судъ гони, може убити, али брата или близаку или свойту крвника, кои у томе ништа криви несу, несміе, веъъ нека само они главомъ плава, кои є зло учиніо, а други нико.

ЧЕТРДЕСЕТО.

Мегданъ могу само мегданціе саме діелити, али безъ њевера и безъ окупаяня войске и безъ ичїе помоћи; кои ли бы пощао за њевера или помоћника мегданціяма, тай те быти оглоблвнъ са таліера стотину.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы кои Црногорацъ или Брђанинъ одъ опачине запаліо Црногорцу или Брђанину куку, то да се одъ пвговогъ имука, како кућа, тако и све остало, што бы у кући пропало и изгорело, намири; а овај зликовацъ преко свега да главомъ плати и можега слободно они убити, коєму є кућу запаліо.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ДРУГО.

Кои бы Црногорацъ или Брђанинъ убіо у штети коня или вола или коєму драго живинче, тай да плати глобе земальске таліера десетъ и да плати оное штету, коєму є коня или вола или кое живинче убіо; а самовольно несміе ни едашъ судити, зато, што имаде судъ и што те мвстннй судъ штету про-

енити и одъ онога, што му е похарано, намирити; само може пса, кадъ га затече у штети, убити.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Кои ли бы Црногораць или Брѣанишъ Црногорцу или Брѣанину сломіо ножъ или пушку, то они, кои є неотце сломіо, плаћа еданъ діо, а они, коєму є штета учинивна, штетує два діела.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако бы кои Црногораць или Брѣанишъ узео у заемъ оружіє еданъ одъ другога и неотце сломіє пушку или ножъ, то онда они, кои є узео оружіє на заемъ, плаћа два діела, а они што му є дао, штетує еданъ діо.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПЕТО.

Кои чоекъ у нашої земљи по данасъ хоће продавати кућу или баштину, или метехъ, или дубраву, или остало свое непокретно имуће, нека најпріє ныта и понуди свою близьку предъ свѣдоцыма, обели и можели купити, пакъ ако не бы кће-ла или могла близька, нека понуди мергинаша то єсть раздіошника одъ баштине, не бы ли онъ ктіо купити, пакъ кадъ не бы и овай ктіо или не бы могао купити, онда слободно нека продає кому може у свое село или у свое племе, само валя да учини кнѣигу предъ три свѣдока, како є близьку и раздіошника нудіо и како они нієсу хотѣли или нієсу могли купити; а кои

буде књигописацъ нека свое име и презиме подпише, такођеръ данъ и мѣсецъ одъ године, да се чисто знаде и кадъ е књига писана и на кое мѣсто, предъ којима именовъ и презименомъ свѣдоцыма, одъ коегъ су племена были свѣдоцы и како су ови подписали или неумѣюћи писати крсте учинили за веће вѣрованъ, како е продая по закону учинѣна и подпуно плаћено а иначе куповица быти неможе.

Ово се говори по данасъ за оне, кои оће што куповати, а не за оне, кои су до садъ куповали.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ШЕСТО.

И близыка и раздѣоникъ мора по оној цѣни купити, ако оће да купи, по којој се може и другоме продати, а не по оној цѣни да купуе близыка, по којој се пѣойзи свиђа.

ЧЕТРДЕСЕТЪ СЕДМО.

Діелити се сынови одъ родителя могу само онда, кадъ родители на діобу пристау; иначе діоба, докъ е или отацъ или мати жива, неможе быти.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ОСМО.

Отацъ, кои е самъ што стекао, може по својој вољи діелити сыновима; а ако бы отацъ едномъ сыну выше него другомъ оставіо, у то се дирати несміе, еръ свакій са својомъ мукомъ може по својој вољи располагати.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Сваки чоекъ властникъ е одъ свога имуѣа и остае му на вољи да може свое имуѣе и осимъ свое родбине діелити, на онъ ово учинію за живота или оставію у своме аманету, у то се дирати несміе.

ПЕДЕСЕТО.

По смрти очной, ако не бы за живота са своіемъ имуѣемъ разположію, діели се на поеднаке діелове на сынове; ако ли е мати жива, ужива дію свога мужа докъ е жива и діели се послѣ нѣне смрти, то естъ, ако су дѣца одрастла, аколи су недорастла; недіели се докъ непорасту; а имуѣе ово има се ставити подъ надзиранѣ (прокурадуре) поштеніе людій докъ дѣца неузимаю двадесетъ година.

ПЕДЕСЕТЪ ПРВО.

Кадъ се ѣвойка уда, по обичаю наше землѣ нема ничегова діела, осимъ прііе, што іой родителѣи при удадби одъ добре волѣ даду.

ПЕДЕСЕТЪ ДРУГО.

Удовица, коя раніе или касніе остане безъ мужа, докъ се неуда, ако нема ѣце, ужива савѣ они дію свога мужа, а кадъ се уда, добія на годину по десетъ таміера; ако ли има ѣце; онда

кадъ е мушко добія еданъ цекинъ, а кадъ е женско добія по два цекина на годицу. Ође се разуміе, да удовица за онолико година, колико е са своіемъ мужемъ живила и колико е годи- на како удовица у кући своєга мужа стаяла, добія за толико година по онолико, колико е за кою згду одређено.

ПЕДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако кои отаць остане безъ мушке ђеце, а остане едно или выше женске ђеце, то се има онда на нѣхъ подіелити како очинство тако и ђединство, коє нѣховоме оцу припада, само оружје има се оставити најближой мушкой глави то єсть, ако га не бы отаць у своємъ завѣту оставіо или ѡери или ко- ме другоме.

ПЕДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако бы ови отаць имао сестре удате или неудате, то он- да сестре добіяю еданъ діо, а ѡери два діела.

ЧЕТРДЕСЕТЪ ПЕТО.

Ако ли ђевојка сама безъ мушке ђеце, то єсть безъ бра- ѡе, остане на живцу, онда она наслѣђує све покретно и непо- кретно имує оца свога.

ПЕДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако бы ђевојка кадъ се уда пониєла какво имує одъ родителя своєго, а умрла бы безъ ђеце, онда се све ово имує

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ

и све оно, што бы она са овіемъ имуѣмъ стекла, има подіелити на нѣну браћу, или ако нема браће, на сестре; ако ли нема ни сестара, онда на близику.

ПЕДЕСЕТЪ СЕДМО.

Ако ли остане пустошъ, то онда наслеђує најближа близика; ако ли не бы было никакве близике, онда припада све у народну касу.

ПЕДЕСЕТЪ ОСМО.

Могло бы се догодити да сынъ свое родителъ непочитує и пакости чини, то се за такову уврједу има првѣй путъ глобити; а ако се не бы склоніо почитовати и слушати свое родителъ, такови се има кастигати затворомъ у тавницу или кастигати тѣлеснимъ кастигомъ. Овако те се двапутъ кастигати, а трећомъ може га отаць изѣрати изъ куѣе.

ПЕДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Нако што є по свіема царевинама и кралѣвинама узаконѣно, да се плаћа данакъ, како бы се правителство, судъ и войска обдржавати могла; како бы се могло прибавити праха и олова, коє є у нашої земљи одъ највеће потребе, како бы се путови правили и друге обште народне потребе подмиривати могле, одређує се за Црногорце и Брђане да плаћаю данакъ како садъ тако и за вазда унапріедъ, кои ће мѣстне старѣшине и главари сабирати и у народну касу сваке годше на уречено врјеме доносити.

ШЕСТДЕСЕТО.

Кои ли бы се противио овај одређени данакъ за общенародну земальску потребу и користь да недаѣ, бы те исто онако кастигати како и други издайникъ и противникъ нашега отечества.

ШЕСТДЕСЕТЪ ПРВО.

Кои ли бы притаіо своју баштину или друго штогођь одъ часа се данакъ плаћати има, за таковога се одређуе да му мѣстный старъшина или главаръ узме све оно за глобу, што бы гођь скрјо, а ту глобу да међу свое кметове подіели.

ШЕСТДЕСЕТЪ ДРУГО.

Старъшине и главари по селима и племенима могу глобу само до двадесетъ таліера узимати и діелити, а сваку већу мораю врховноме суду приказати и глобу у земальску касу положити.

ШЕСТДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Кои ли бы старъшина или главаръ или судникъ нападаюћу глобу за народну касу или новацъ одъ данка притаіо, платиће онолико петъ пута, колико асприхъ приміо и притаіо буде и бы ће лишень главарске и старъшинске власти.

ШЕСТДЕСЕТЬ ЧЕТВРТО.

Свакій Црногорацъ и Брѣанинъ може за глобу или за другу пресуду, коя му се криво и противъ законика учини, слободно врховиоме суду приказати, те те судъ развидити, да ли е по законьку учиньно; ако буде противъ законика учиньно, онда ће судицы они, кои бы криво и противу законика пресуђивали, быти изъ суда прогнани, оглобљени и лишени сваке главарске чести и поштена како што о с м о правило овогъ законика изговара.

ШЕСТДЕСЕТЬ ПЕТО.

Кои бы Црногорацъ или Брѣанинъ по данасъ дошао суду на жалбу са обѣшенимъ каменомъ о врату, быо правъ или кривъ, бы ће тѣлесно настигати.

ШЕСТДЕСЕТЬ ШЕСТО.

Свакій свештеникъ у нашој земљи дужанъ е сваке не-ћелъ у цркву ходити, цркву чисто држати, правила свете цркве точно извршавати и народъ колико се выше може на добро поучавати, и свету вѣру у њима утврђивати; кои ли ово не бы чинио, бы ће лишень свештеногъ чина.

ШЕСТДЕСЕТЬ СЕДМО.

Разпусть мужа са женомъ, кои е быо до садъ у нашој земљи уобичаенъ, нема по данасъ выше никакова, осимъ оно-

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ

га, коегъ по нужди у недостатцѣма или погрѣшкама мужа или жене наша православна источна црква допушта.

ШЕСТДЕСЕТЪ ОСМО.

Свакій Црногорацъ и Брѣанинъ, кои се по данасъ женити хоѣе, мора нѣговъ мѣстнѣй свештеникъ на три дана пріе вѣнчаня испытати, да ли е она ѣвойка, кою младоженя узети мисли, са младоженѣомъ задовольна естъ или не, пакъ ако е обоє задовольно, онда да може вѣнчати, ако ли несу, да вѣнчати несміе; ако ли свештеникъ преко вољь едногъ или другогъ вѣнча, тай те свештеникъ быти одлученъ одъ наше свете цркве: ерѣ вѣреникъ и вѣреница, докъ су јошъ обоє вѣрени, могу се у свака доба раздвоити; али кадъ се веѣъ едномъ вѣнчаю, вѣше иѣ ништа раздвоити неможе до единая смръть едногъ или другогъ, или само оне причине, коє шестдесетъ седмо правило овогъ законика изговара.

ШЕСТДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Кои бы чоекъ узео жену иза жива мужа или бы уграбіо ѣвойку, кою му небуду ѣвојачки родителни или својта или близыка ѣвојачка, допуштила, коя живіе родителя нема по закону и обичаю наше православне источне вѣре, такови да се има ѣратъ како беззаконикъ и грабителъ туѣ дѣце и да му стана у нашу земљу не; а нѣгово имуѣе да се проціени и раздіели како и онога, кои самовольно чоека убіе.

СЕДАМДЕСЕТО.

Ако бы ѣвойка добре вољь безъ знања родителя своіе пошла за момкомъ, то имъ се енда неможе ништа, ерѣ иѣ е сама любовъ везала.

СЕДАМДЕСЕТЪ ПРВО.

Ако бы се догодило да бы кои Црногораць или Брѣанинъ ѣвойку или удовицу осрамотио, а не бы е хтио узети и съ нѡме се вѣичати, тай да плати дѣтегу талѣра сто и тридесеть съ чимъ ѣе се дѣте подраниги мѡги, а кадъ порасте дѣете, онда добѣя и оно очинство како и друга закона дѣца. Ако ли узме дѣте къ себи, неплата ништа. А таковой ѣвойцы и удовицы нема лѣка ничесова. Ако ли бы было оженвѣнъ, то да и онъ плати талѣра сто и тридесеть и да буде затворенъ у тавницу шесть мѣсецы и да се храни хлѣбомъ и водомъ, а другимъ ничимъ.

СЕДАМДЕСЕТЪ ДРУГО.

Ако бы се догодило коему Црногорцу или Брѣанину да му жена нѣгова нѣ вѣрна, накъ ако бы свою жену уватио у блудности, то му се онда допушта, да може и едно и друго убити; ако ли бы она побѣгла, то да ѣой стана у нашу землю нѣе.

СЕДАМДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако бы се кадгођъ догодило да бы жена коимъ гођъ начиномъ своему мужу о глави радила и нѣга живота лишити тражила, или бы га коимъ гођъ начиномъ живота лишила, докъ се посвѣдочи, такова се жена има осудити на смртъ како и други убоица; само жена неможе быти убиена изъ пушке, ерь е пушка и стрѣлянтъ само за онога, кои пушку носи и пушкомъ се брани.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

СЕДАМДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Ако бы се догодило да бы коя удовица или ђевојка или друга коя жена ва покрити свою срамоту, заблудила да дїете задави, то се таква грїешница има осудити на смрть.

СЕДАМДЕСЕТЪ ПЕТО.

Ако бы была мрзость и зао животъ међу женомъ и мужомъ и мужъ не бы хтіо съ ньоме живити, то се онда могу само разставити али не разпустити и онда є мужъ дужанъ жену издржавати, али да се онъ неможе женити, нити она удавати.

СЕДАМДЕСЕТЪ ШЕСТО.

Ако ли бы ова жена съ мужомъ разстављна непристойно се владала и пркосъ своему мужу чинила, онда іой мужъ обуставля издржаванъ и сваку помоѡь, а она нека живи како зна.

СЕДАМДЕСЕТЪ СЕДМО.

Коя бы жена своєга мужа крала, та се има првїй и другїй путъ кастигатъ тавницомъ, а треїй путъ твлесно кастигатъ и съ мужомъ разпустити, и, она да се неможе удавати, а онъ да се може женити.

СЕДАМДЕСЕТЪ ОСМО.

Кои се лупежъ послѣ дана проглашеня овогъ законика по треїй путъ увати у краби, тай се има осудити на смрть.

СЕДАМДЕСЕТЪ ДЕВЕТО.

Кои Црногорацъ или Брѣанинъ убіе лупежа у краѣи, добія награде двадесетъ таліера; али опетъ да се свакій узме на умъ да правога чоека неубіе, еръ ће за нѣга како убоица суду одговарати.

ОСАМДЕСЕТО.

Коя се лупежтина нађе одъ пріедъ но што е овай Законикъ проглашенъ, то да се та лупежтина како и трошкови око нѣ учинѣни плати, а што бы се учинило послѣ проглашеня овогъ законика, то да се има свакій лупежъ за сваку покраѣу батинама кастигатъ. За лупештине одређуе се тѣлесный кастигъ овако: Кои лупежъ украде Црногорцу или Брѣанину оружіе, батина стотину; за коня или вола малогъ или великогъ батина педесетъ; за едно улиште чела исто колико и за едно говедо кастигъ осудити; за брава малогъ или великогъ батина двадесетъ; за покраѣу изъ куѣе или изъ обора и остале различите лупежтине одъ найманъ ствари до брава батина двадесетъ.

Ово се разуміе за сваку покраѣу изъ куѣе украдену и понешену, неспоминяюѣи діете лудо, коѣ бы што одъ дѣтинске лудости учинило, или друго челяде, коѣ нема чисте свіести и памети.

ОСАМДЕСЕТЪ ПРВО.

Кои бы се лупежъ уватио да цркву краде, тай ѣе и непазеѣи на то, да ли е јошъ кадъ крао, или суду гріешіо, быти на смртъ осуђенъ.

ОСАМДЕСЕТЬ ДРУГО.

Кои бы земальску чебану крао, одма првѣй путъ, докъ се увати да краде, има се на смръть осудити; исто ње тако быти и свакиј другиј кастигати, кои бы се усудио явно или по-тайно земальску чебану грабити.

ОСАМДЕСЕТЬ ТРЕЋЕ.

Кадъ бы коя мала или голема штета одъ похаре жита, сѣна, винограда, бостана, зграде, расадника или коему драго ствари у коѣ племе неотице учинѣно догодила се, то остае главару и кметовима одъ села или одъ племена да процѣне и да чине похарнику нека штету безъ свакогъ одмицања плати; ако ли бы силомъ и задорицомъ навалице похарао, таковога суду прѣявити, да буде кастигати како што четрдесетъ друго правило изговара.

ОСАМДЕСЕТЬ ЧЕТВРТО.

Ако лупежъ погине или се рани идући у крађу, за нѣга да поговара не, будући ѣ сагласно речено да га сва земля бѣе еднако како и рукоставника.

ОСАМДЕСЕТЬ ПЕТО.

Пазари имаю быти мирни, да може свакиј куповати и продавати што му треба; кои ли бы смугнио на пазарима чишо, такови се има глобити са двадесетъ тамѣра или кастигати тавницомъ.

ОСАМДЕСЕТЬ ШЕСТО.

Кои бы Црногорацъ или Брѣанинъ предъ црквомъ смутно или свађу или друге чесове непристойности чинио, такови се има глобити са двадесетъ и петъ таліера или кастигати тавницомъ.

ОСАМДЕСЕТЬ СЕДМО.

Потвараня на правога чоека бы те найстрожіе кастигана и ни едно опаданъ несміе се прие осудити, него што бы се освѣдочило и по нужди одъ едногъ доставѣрногъ чоека или одъ выше людій, кои шіесу одприе суду гріешили, ако ли су гріешили, немогу правогъ повѣреня кодъ суда имати, докъ се са доставѣрнима свѣдоцима недокаже. Ако ли они, кои опада, недокаже, да е оно истина, што е онъ казао и за чимъ бы оногъ обтужио, то да онда овогъ опадника судъ онако осуди и кастигуе, како што бы оногъ обтуженогъ осудио и кастигао, кадъ бы кривъ быо. Найпослѣ остае да еданъ и други нађу за себе четири поштена чоека, кои ће се заклети; кои ли узима выше поштеніе людій, да се за пѣга закуну, онај добія разлогъ и правицу.

ОСАМДЕСЕТЬ ОСМО.

Послужбица крстногъ имена и торбице по данасъ выше бити несміе, будући да таковомъ послужбицомъ люди само свое имуће расипаю, пакъ постаю сиромаси; кои ли ово непослуша, већъ бы преко овогъ законогъ постановленія чинио, тай те бити оглобљивъ са таліера два или кастигати тавницомъ. Доста е да се по нашемъ србскомъ обичаю слави крстно име као успомена праѣедовскогъ крштена.

ОСАМДЕСЕТЬ ДЕВЕТО.

Досадньи обичай да люди и жене за мртвiема шишаю перчине, по образу гребу, те нагрѣни дулъ времена остаю, по данасъ се забраное свакомъ Црногорцу и Брѣанину и кои бы преко ове забране чинiю, бы ће оглоблвнъ првый путъ са два цекина. Ово се разумiе како за мушке тако и за женске, кои бы се по данасъ гребсти и перчинъ шишати усудио.

ДЕВЕДЕСЕТО.

Кои Црногорацъ или Брѣанинъ по данасъ хоѣе да дае новце на добить, тай мора направити књигу и то предъ два свѣдока, да се зна колико є асприхъ ономе на добить дао; ако ли не бы правили књигу, онда ће они, кои узимлъ аспре на добить, дати по врiедности залогу; али се несмiе веѣа добить одъ двадесетъ динара на талиеръ узети; кои ли бы веѣу добить узео, узеѣе му се сва она главница, кою бы на добить дао и та главница има се како и друга глоба ставити у обшту народну касу.

ДЕВЕДЕСЕТЬ ПРВО.

Ускокъ свакиѣ докъ ступи у нашу слободну землю по завѣту светогъ Петра бывшегъ Господара црногорскогъ, безбѣданъ є и несмiе му нико ништа криво чинити, кадъ се онъ поштено и по нашему земаљскоме законнику влада и управля, коегъ правицу ужива исто како и свакиѣ нашъ братъ Црногорацъ и Брѣанинъ; за сваку пакъ сагрiеху суди ће се и ускоку како што оваѣ законникъ изговара.

NACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNE GORE

ЂУРЂЕ

CRNOJEVIĆ

ДЕВЕДЕСЕТЪ ДРУГО.

И ако у овой земљи нема никакве друге народности до єдине србске и никакве друге вѣре до єдине православне источне, то опетъ свакій иноплеменикъ и иновѣраць може слободно живити и ону слободу и ону нашу домаћу правицу уживати како и свакій Црногораць и Брѣанинъ што ужива.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ТРЕЋЕ.

Ако бы се кое преступленіе у ниѣу учинило, то ѣе се у половину кастигати као ономе тріезноме; али ако бы на свомъ мрзномъ то преступленіе и сагріеху учиніо, бы ѣе по гласу законика како и они тріезни кастигати.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ЧЕТВРТО.

Кои би се Црногораць или Брѣанинъ усудио домаћу покличъ чинити, пакъ ако бы изъ те покличи быо поколъ и мртвіе бы глава остало, онда се они, кои є кликова, има осудити на смртъ; а они, кои бы помагали, да се глобе по десетъ таліера; ако ли не бы было зла ничесова иза ове покличи, то онда да се они глоби са двадесетъ таліера, кои покличъ виче.

ДЕВЕДЕСЕТЪ ПЕТО.

Они, кои сагріеше да буду осуђени да стое у тавницу затворени, употреби ѣе се на правленъ путова или на кои други посао, кои ѣе веѣ мѣстна властъ одредити.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

16

CRNOJEVIĆ

Све ово вышестављено у деведесетъ и петъ правила на данашњи данъ светоꙗ великомученика и побѣдоносца Георгія единодушно и саборно са свиѣма главарима земальскіѣма, кои смо се сви на данашњи данъ на Цетинь у главно мѣсто одъ све Црнегоре и Брда сабрали, потврдисмо и заклетву на крстѣ частный и свето еванѣлѣ учинисмо, да бемо овай законикъ чувати и по нѣму се владати и судити; кои ли се по данасъ овоꙗ држао не бы, тога предаемо вѣчноме проклетству како противника и злодѣя нашему отечеству.

На Цетинь 23 Априла 1855 года одъ роѣния Христова

Князь Црногорскій и Брдскій

ДАНИЙЛЪ. с. р.

(М. П.)

Држав. Секретаръ,

М. Медаковићъ. с. р.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE

1007